

Բնապահպանական մոնիթորինգի հաշվետվություն

Հանրային

Երկրորդ կիսամյակային հաշվետվություն

Հունվար 2025

Հայաստան. Երևանի քաղաքային զարգացման ներդրումային ծրագիր

Պատրաստվել է Երևանի քաղաքապետարանի ծրագրերի իրականացման գրասենյակի կողմից՝
Հայաստանի Հանրապետության և Ասիական զարգացման բանկի (ԱԶԲ) համար:

ԱՐՏԱՐԺՈՒՅԹԻ ՀԱՄԱՐԺԵՔՆԵՐ

(2025 թվականի փետրվարի 5-ի դրությամբ)

Արտարժույթի միավոր	–	դրամ (AMD)		
AMD1.00	=	€0.002419	կամ	\$0.0025215
\$1.00	=	AMD396.58	կամ	€0.9594
€1.00	=	AMD413.36	կամ	\$1.0423

ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐ

ԱԶԲ	–	Ասիական զարգացման բանկ
ԱՏՏ	–	ազդակիր տնային տնտեսություն
ԱԱ	–	ազդակիր անձ
ՈԼԳՊ	–	ուղղիչ գործողությունների պլան
ՄԵՎԽ	–	մանրամասն նախագծման և շինարարության վերահսկողության խորհրդատու
ԳԿ	–	գործադիր կազմակերպություն
ԻԳ	–	իրականացնող գործակալություն
ԱՄԳ	–	արտաքին մոնիթորինգի գործակալություն
ՀՕՏ	–	հողերի օտարում և տարաբնակեցում
ՀՕՏԾ	–	հողերի օտարման և տարաբնակեցման շրջանակ
ՇՄ	–	Շրջակա միջավայրի նախարարություն
ԲՖՀ	–	բազմտրանշ ֆինանսավորման հիմնադրամ
ԾԻԳ	–	Ծրագրի իրականացման գրասենյակ
ԾԿԻՀԽ	–	ծրագրի կառավարման և ինստիտուցիոնալ հզորացման խորհրդատու
ԾՆՏԱ	–	ծրագրի նախապատրաստական տեխնիկական աջակցություն
ԲՄ	–	Բնապահպանության մասնագետ
ՏՄ	–	տարաբնակեցման մասնագետ
ՔԿԶՆԾ	–	Քաղաքային կայուն զարգացման ներդրումային ծրագիր
ԵՔԶՆԾ	–	Երևանի քաղաքային զարգացման ներդրումային ծրագիր
ԵՔ	–	Երևանի քաղաքապետարան
ԱԳՍ	–	Արագ գնահատման ստուգաթերթ
ԲԼՄ	–	Բողոքների լուծման մեխանիզմ
ԲԿՊ	–	Բնապահպանական կառավարման պլան
ԵՔՀ	–	Երաշխիքների քաղաքականության հայատարարագիր
ԽԿՀ	–	Խորհրդատուի կառավարման համակարգ
ԾԿԶ	–	Ծրագրի կառավարման ձեռնարկ
ՀՀ	–	Հայաստանի Հանրապետություն
ՇՄԱԳ	–	Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատում
ՆԲԳ	–	Նախնական բնապահպանական գնահատում

ՆՇՈՒՄ

Սույն հաշվետվության մեջ "\$" վերաբերում է ԱՄՆ դոլարին:

Բնապահպանական մոնիթորինգի սույն հաշվետվությունը վարկառուի փաստաթուղթն է, որտեղ արտահայտված տեսակետները պարտադիր չէ, որ ներկայացնեն ԱԶԲ-ի Տնօրենների խորհրդի, ղեկավարության կամ աշխատակազմի տեսակետները և կարող են կրել նախնական բնույթ: Ձեր ուշադրությանն է ներկայացված է ԱԶԲ-ի ինտերնետային կայքի «[Օգտագործման պայմաններ](#)» բաժինը:

Ցանկացած երկրի ծրագիր կամ ռազմավարություն պատրաստելիս, որևէ ծրագիր ֆինանսավորելիս կամ այս փաստաթղթում որոշակի տեղանքի կամ աշխարհագրական տարածքի որևէ նշում կամ հղում կատարելիս, ԱԶԲ-ն մտադիր չէ որևէ դատողություն անել որևէ տեղանքի կամ տարածք իրավական կամ այլ կարգավիճակի վերաբերյալ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ.....	4
1.1. Նախաբան.....	4
1.2. Հիմնական տեղեկություն	4
2. ԾՐԱԳՐԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ.....	6
2.1. Ծրագրի նախապատմություն	6
2.2. Ծրագրի պայմանագրեր և կառավարում	7
2.3. Ծրագրի գործունեությունը ընթացիկ հաշվետու ժամանակաշրջանում	8
2.4. Ծրագրի նախագծի ցանկացած փոփոխության նկարագրություն	8
2.5. Համաձայնեցված շինարարության մեթոդների ցանկացած փոփոխության նկարագրություն	8
3. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԵՐԱՇԽԻՔՆԵՐ	9
3.1. Բնապահպանական երաշխիքների իրականացման ընդհանուր նկարագրություն	9
3.2. Դաշտային ստուգայցեր	10
3.3. Խնդիրներ (հիմք ընդունելով անհամապատասխանության վերաբերյալ ծանուցումները).....	11
3.4. Միտումներ	11
3.5. Չնախատեսված բնապահպանական ազդեցություններ կամ ռիսկեր	11
4. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ.....	12
4.1. Ընթացիկ ժամանակահատվածում անցկացված մոնիթորինգի ամփոփագիր	12
4.2. Միտումներ	12
4.3. Մոնիթորինգի արդյունքների ամփոփում.....	12
4.4. Նյութական ռեսուրսների օգտագործում	12
4.4.1. Ընթացիկ ժամանակաշրջան	12
4.4.2. Կուտակված թափոնների արտադրություն.....	12
4.5. Թափոնների կառավարում.....	12
4.3.1. Ընթացիկ ժամանակաշրջան	13
4.3.2. Կուտակային թափոնների առաջացում	13
4.6. Առողջապահություն և Անվտանգություն	13
4.6.1. Աշխատողների անվտանգություն և առողջություն.....	13
4.7. Ուսուցում/Վերապատրաստում	13
5. ԲՈՂՈՔՆԵՐԻ ԼՈՒԾՄԱՆ ՄԵԽԱՆԻԶՄ ԵՎ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ.....	14

6. ՏԲԿՊ-Ի ՖՈՒՆԿՑԻՈՆԱԼՈՒԹՅՈՒՆԸ	16
6.1. ՏԲԿՊ վերանայում.....	16
7. ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ՓԱՐՁ ԵՎ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՄԱՆ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	17
7.1. Լավագույն փորձ	17
7.2. Կատարելագործման/բարելավման հնարավորություններ	17
8. ԱՄՓՈՓՈՒՄ ԵՎ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	18
8.1. Ամփոփում.....	18
8.2. Առաջարկություններ.....	19

1. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

1.1. Նախաբան

1. Բնապահպանական մոնիթորինգի սույն կիսամյակային հաշվետվությունն ընդգրկում է 2024թ. հուլիս-դեկտեմբեր ընկած ժամանակահատվածը: Այս հաշվետվությունը պատրաստվել է ԵԿՆ ԾԻԳ-ի բնապահպանության մասնագետ Քրիստինե Սահակյանի կողմից ԵՔԶՆ ծրագրի շրջանակներում, որի նպատակն է աջակցել Երևանի քաղաքային միջավայրի բարելավմանը, ճանապարհային ցանցի բարելավմանն ու կլիմայի նկատմամբ կայուն ենթակառուցվածքների զարգացմանը:

1.2. Հիմնական տեղեկություն

2. Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը 2023 թվականի նոյեմբերի 3-ին Ասիական զարգացման բանկի (ԱԶԲ) կողմից ստացել է վարկ ԱԶԲ-ի սովորական կապիտալ ռեսուրսներից 60,09 մլն եվրո ընդհանուր վարկային գումարով (65,17 մլն ԱՄՆ դոլարին համարժեք) ֆինանսավորելու Երևանի քաղաքային զարգացման ներդրումային ծրագիրը:
3. Սույն ծրագիրը բխում է Երևանի քաղաքապետարանի (ԵՔ) կողմից ԱԶԲ-ին ուղղված խնդրանքից՝ բարելավելու համար Հայաստանի քաղաքամայր Երևանի տնտեսությունը, կենսունակությունը և ներառականությունը հետևյալ արդյունքների բարելավմամբ.
 - **Արդյունք 1:** քաղաքային միջավայր, կայուն քաղաքային շարժունակություն և ծառայություններ, կապի բարելավում, ներդրումների և աշխատատեղերի ստեղծմամբ առաջնորդվող տնտեսության ամրապնդում և քաղաքային տարածքներում մասնավոր հատվածի մասնակցության ուժեղացում. և
 - **Արդյունք 2:** ինստիտուցիոնալ կարողությունների հզորացում՝ կանաչ և ներառական քաղաքային շարժունակության և կլիմայի փոփոխության նկատմամբ դիմակայունություն համար:
4. Արդյունք 1-ը ֆինանսավորվում է վարկային միջոցներով, մինչդեռ Արդյունք 2-ի ֆինանսավորումը նախատեսված է տեխնիկական աջակցության (ՏԱ)¹ դրամաշնորհով:
5. Ծրագիրը ներդրումներ կկատարի Կենտրոն, Մալաթիա-Սեբաստիա և Շենգավիթ վարչական շրջանները կապող Իսակով-Արշակունյաց 1,8 կմ երկարությամբ ճանապարհին հանգույցում՝ ապահովելով գործող Մոնթե Մելքոնյան ճանապարհի տրամաբանական շարունակությունը:

¹ [ADB. Հայաստան. Երևանի քաղաքաշինական ներդրումային ծրագրի նախապատրաստում - II](#)

6. Այս վարչական շրջաններում երթևեկությունը ներկայումս իրականացվում է Հրազդան գետի վրայով անցնող երեք կամուրջներով: Առաջարկվող ծրագրի շրջանակներում գետի վրայով անցնող չորրորդ կամուրջը կթեթևացնի երթևեկության գերբեռնվածությունը, և որպես վերջինիս հետևանք նաև տարածքի արտանետումները:
7. Գետի և ճանապարհի հետ հատման թողունակությունը կավելացվի մեկ երրորդով, իսկ երթևեկության տարածությունները կկրճատվեն ավելի քան 3 կմ-ով:
8. Երևանի քաղաքային զարգացման ներդրումային ծրագիրը կհամապատասխանեցվի հետևյալ ազդեցությունների հետ.
 - I. Երևանում քաղաքային միջավայրի և ծառայությունների բարելավում, ճանապարհային ցանցի բարելավում, ներդրումներով առաջնորդվող տնտեսության ուժեղացում և քաղաքներում աշխատատեղերի ստեղծում՝ նախատեսված ՀՀ կառավարության ծրագրով (2021-2026 թթ.):
 - II. Ինստիտուցիոնալ կարողությունների հզորացում՝ կանաչ, ներառական և ճկուն քաղաքային միջավայրի զարգացման համար.
 - III. Կլիմայի փոփոխության նկատմամբ դիմակայունություն բարելավվում՝ Փարիզայն համաձայնագրի ազգային պարտավորություններին համահունչ:
9. Ակնկալվող զարգացման արդյունքները ներառում են վերը նշված բոլոր կետերը՝ զուգորդվելով բնակիչների համար ավելի լավ առողջության պայմանների հետ:
10. Ծրագրի արդյունքը քաղաքային շարժունակությունն է, քաղաքային կառավարումը և նախագծային բարելավումները, որի արդյունքում կշահի Երևան քաղաքի շուրջ մոտ 1.5 միլիոն բնակչությունը:
11. Ծրագրի իրականացման արդյունքում կբարձրանա Երևան քաղաքի կայունությունը, ներառականությունը և կենսունակությունը:
12. Արդյունքները ներառում են. (i) կայուն և ներառական քաղաքային շարժունակություն և բարելավված ծառայություններ, (ii) ինստիտուցիոնալ կարողությունների հզորացում՝ կանաչ և ներառական քաղաքային շարժունակության համար

2. ԾՐԱԳՐԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ

2.1. Ծրագրի նախապատմություն

13. Քաղաքային կայուն զարգացման ներդրումային ծրագրի (ՔԿՁՆԾ) Երևանի արևմտյան օղակաձև ճանապարհի CS/01 երկու ճանապարհային հանգույցից (Վարկ 2752-ARM) Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհային հանգույցը ֆինանսավորվում է Ասիական զարգացման բանկի (ԱԶԲ) Բազմատրանշ ֆինանսավորման հիմնադրամի (ԲՏՖ) կողմից: Բանկի քաղաքականության պահանջների համաձայն ԱԶԲ-ի կողմից աջակցվող և ֆինանսավորվող բոլոր ծրագրերը պետք է համապատասխանեն Երաշխիքների քաղաքականության հայտարարագրի (ԵԲՀ 2009) պահանջներին: Կանխատեսվում է, որ Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհային հանգույցի նախագիծը կունենա պոտենցիալ բնապահպանական ռիսկեր և ազդեցություններ, որի համար էլ գործարկվում են բնապահպանական երաշխիքները:
14. Ծրագրի բնապահպանական կատեգորիան որոշելու համար ԵԿՆ ԾԻԳ-ի անունից մանրամասն նախագծման և շինարարական վերահսկողության մանրամասն խորհրդատուի (ՄՆՇՎԽ) կողմից իրականացվել է ծրագրի սքրինինգ և դասակարգում: ԱԶԲ դասակարգման համակարգի հիման վրա Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհային հանգույցն ուսումնասիրվել է՝ որոշելու համար նրա բնապահպանական կատեգորիան: Ծրագիրը մանրակրկիտ ուսումնասիրվել է իր տեսակի, տեղադիրքի, մասշտաբի և շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցությունների զգայունության տեսանկյունից:
15. ՄՆՇՎԽ-ի խորհրդատուների կողմից լրացվել է ԱԶԲ-ի Բնապահպանական արագ գնահատման ստուգաթերթը (ԱԳՍ): Սքրինինգը հանգեցրեց այն եզրակացության, որ առաջարկվող նախագիծն, ամենայն հավանականությամբ, չի ունենա բնապահպանական այնպիսի էական անբարենպաստ ազդեցություններ, որոնք կարող են լինել անդառնալի, անկառավարելի կամ աննախադեպ: Բնապահպանական պոտենցիալ անբարենպաստ ազդեցությունները կախված են կոնկրետ տեղանքից և դրանցից քչերն են, որ կարող են լինել անդառնալի է, եթե իհարկե այդպիսիք ընդհանրապես կան, և հիմնականում դրանց մեղմացման միջոցառումները կարող են հեշտությամբ մշակվել: Այդ ազդեցությունները չեն կարող ազդել ֆիզիկական աշխատանքի տեղամասերից կամ օբյեկտներից ավելի մեծ տարածքի վրա:
16. ԱԳՍ ստուգաթերթի հիման վրա Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհային հանգույցի շինարարությունը դասակարգվել է որպես «Բ» կատեգորիայի ծրագիր՝ համաձայն ԱԶԲ ԵԲՀ (ԵԲՀ 2009), որի համար իրականացվել է նախնական բնապահպանական գնահատում (ՆԲԳ):
17. Նախնական բնապահպանական գնահատումն (ՆԲԳ) իրականացվել է համաձայն ԱԶԲ-ի Երաշխիքների քաղաքականության հայտարարագրի (2009), Շրջակա միջավայրի գնահատման ուղեցույցների (2003) և Շրջակա միջավայրի գնահատման և վերանայման շրջանակի (ՇՄԳՎՇ)՝ համաձայնեցված ՀՀ կառավարության և ԱԶԲ-ի միջև:

18. Բնապահպանական և սոցիալական սքրինինգի կենտրոնական նպատակն էր ապահովել, որ բնապահպանական և սոցիալական նկատառումները դեռևս վաղ փուլից ներառվեն ծրագրի նախագծային փաստաթղթերում՝ նպատակ ունենալով ցուցադրելու առաջարկվող ծրագրի կայունությունը: Ծրագրի իրականացման համար պատասխանատու սուբյեկտը (իրականացնող գործակալությունը) Երևանի քաղաքապետարանն է, որը գործում է իր Ծրագրի իրականացման գրասենյակի (ԵԿՆ ԾԻԳ) միջոցով:
19. Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհային հանգույցի շինարարական աշխատանքների ՇՄԱԳ-ի դրական եզրակացությունը ՇՄՆ-ից ստացվել է 11.05.2023թ., որը ներկայացվել է ՔԿԶՆ ծրագրի 2023 թ.-ի հունվար-հունիս ամիսների համար ներկայացված կիսամյակային հաշվետվությունում:

2.2. Ծրագրի պայմանագրեր և կառավարում

20. Վարկային համաձայնագիրը և ծրագրի համաձայնագիրը ստորագրվել են 2023 թ. նոյեմբերի 27-ին: Վարկն ուժի մեջ է մտել 2024 թվականի մայիսի 22-ին: Ծրագրի ընդհանուր արժեքը գնահատվում է 85,67 միլիոն դոլար՝ ներառյալ կառավարության գործընկերային ֆոնդը:
21. Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարությունը (ՏԿԵՆ) հանդիսանում է ծրագրի գործադիր մարմինը, իսկ Երևանի քաղաքապետարանը՝ իրականացնող գործակալությունը՝ ծրագրի իրականացման գրասենյակի (ԵԿՆ ԾԻԳ) միջոցով: Վարկի փակման ամսաթիվը 2028 թվականի մարտի 31-ն է: Ֆինանսավորման պլանի և ծախսերի գնահատման մանրամասները ներառված են ծրագրի կառավարման ձեռնարկում (ԾԿՁ):
22. ԾԻԳ-ի բնապահպանության մասնագետի (ԲՄ) հիմնական խնդիրներն են իրականացնել ծրագրի ընդհանուր բնապահպանական կառավարումը՝ ապահովելով Ծրագրի իրականացման լիարժեք համապատասխանությունը ՀՀ օրենսդրությանը և ԱԶԲ ԵԲՀ (2009 թ.) պահանջներին: ԲՄ-ը հանդիսանում է որպես կապող օղակ կապալառու ընկերության, ԵԲ-ի, գործադիր մարմնի, ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարության, ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարության, ծրագրի ազդակիր անձանց և ԱԶԲ-ի միջև՝ զարգացնելով ու պահպանելով անմիջական հարաբերություններ պետական մարմինների հետ և այլն:
23. ԵԿՆ ԾԻԳ-ի բնապահպանության մասնագետ Քրիստինե Սահակյանը ղեկավարում է բնապահպանական խնդիրների հետ կապված բոլոր գործողությունները, իսկ ԵԿՆ ԾԻԳ-ի հողերի օտարման և տարաբնակեցման մասնագետ Սիրաք Գյուլբուդադյանը՝ վերաբնակեցման և սոցիալական ուղղությունների բոլոր հարցերը:
24. Ծրագրի ողջ ընթացքում ԱԶԲ-ն իրականացնելու է Ծրագրի պարբերական վերանայումներ, ծրագրային ստուգումներ՝ համաձայն ԵԲՀ 2009-ում ամրագրված

սկզբունքների և պահանջների: ԱԶԲ-ն կաջակցի ԵԿՆ ԾԻԳ-ին բնապահպանական ազդեցությունները և ռիսկերը կառավարելու հարցում՝ դրանով նպաստելով ներդրումների երկարաժամկետ կայունությանը խթանմանը:

25. Շինարարության վերահսկողության ծառայությունների ձեռք բերումը հայտարարվել է 2024 թվականի հունիսի 12-ին՝ ԱԶԲ-ի Խորհրդատուի կառավարման համակարգի (ԽԿՀ) ծանուցման մեջ, որի վերջնաժամկետ է սահմանվել 2024 թվականի հուլիսի 11-ը:
26. Երևանի քաղաքապետի 2024 թ. օգոստոսի 15-ի թիվ 3109-Ա որոշմամբ ստեղծված Գնահատման հանձնաժողովը (ԳՀ) հրավիրվել է գնահատելու ծրագրին ներկայացված հետքորքրության հայտերը: Ընդամենը ստացվել են 26 հետքորքրության հայտեր: Այժմ ընթանում է կարճ ցուցակի գործընթացը, որում ընդգրկվել են 6 ընկերություններ: 2024թ. դեկտեմբերի 16-ին Գնահատման հանձնաժողովի նիստի արձանագրությունը և Առաջարկի հայտը (Request for proposal) ուղարկվել են ԱԶԲ-ի համաձայնեցմանը:
27. «Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհային հանգույցի կառուցման» մրցույթը (YUDIP-CW-01) հրապարակվել է ԱԶԲ կայքում (<https://www.adb.org/sites/default/files/tenders/54172arm-yudip-cw01-afb.pdf>), ինչպես նաև Երևանի քաղաքապետարանի պաշտոնյանում կայք էջում (<https://www.yerevan.am/uploads/media/default/0002/45/9007c5a7aacbcfd14f68f87c1f3ab64cac81991.pdf>)՝ 2024 թվականի դեկտեմբերի 25-ին:
28. Մրցութային փաստաթղթերը ներառում են բնապահպանական և սոցիալական երաշխիքներին առնչվող համապատասխան պահանջներ:

2.3. Ծրագրի գործունեությունը ընթացիկ հաշվետու ժամանակաշրջանում

29. Սույն հաշվետու ժամանակահատվածում հետագա այլ աշխատանքներ չեն իրականացվել, քանի որ նախագծման փուլի հետ կապված բոլոր անհրաժեշտ գործողությունները կատարված են, ինչպես նաև ստացված են համապատասխան եզրակացությունները:
30. Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհահանգույցի շինարարությունը դեռևս չի սկսվել:

2.4. Ծրագրի նախագծի ցանկացած փոփոխության նկարագրություն

31. Կիրառելի չէ, քանի որ Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհահանգույցի շինարարությունը դեռևս չի սկսվել:

2.5. Համաձայնեցված շինարարության մեթոդների ցանկացած փոփոխության նկարագրություն

32. Կիրառելի չէ, քանի որ Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհահանգույցի շինարարությունը դեռևս չի սկսվել:

3. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԵՐԱՇԽԻՔՆԵՐ

33. Բնապահպանական երաշխիքներն իրականացվում են Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհային հանգույցի նախագծի դասակարգման և Ծրագրի կատեգորիայի որոշման միջոցով: Բնապահպանական կատեգորիան որոշելու համար ծրագիրն ուսումնասիրվել է ԱԶԲ դասակարգման համակարգի հիման վրա: Սքրինինգն ու դասակարգումն իրականացվել է ԵԿՆ ԾԻԳ-ի անունից ՄՆՇՎԽ խորհրդատուների կողմից: Ծրագիրը մանրակրկիտ ուսումնասիրվել է իր տեսակի, գտնվելու վայրի, մասշտաբի և զգայունության և բնապահպանական պոտենցիալ ազդեցությունների մաշտաբայնության տեսանկյունից:
34. Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհային հանգույցի նախագիծը դասակարգվել է որպես «Բ» կատեգորիա՝ համաձայն ԱԶԲ ԵԲՀ (2009թ.) պահանջների, որի համար իրականացվել է Նախնական բնապահպանական գնահատում (ՆԲԳ):
35. Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհային հանգույցի բնապահպանական և սոցիալական ազդեցության գնահատումը կատարվել է ՔԿԶՆ ծրագրի շրջանակներում: Նախնական բնապահպանական գնահատման (ՆԲԳ) հաշվետվությունը պատրաստվել է ԱԶԲ-ի Երաշխիքների քաղաքականության հայտարարագրի (ԱԲՀ, 2009) և ՀՀ օրենսդրական պահանջների՝ մասնավորապես «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքին (2014 թ.) համապատասխան:
36. Սույն հաշվետու ժամանակահատվածում բնապահպանական հետազոտություն չի իրականացվել, քանի որ բոլոր անհրաժեշտ գործողություններն արդեն կատարված են, ինչպես նաև ստացված է համապատասխան ՇՄԱԳ դրական եզրակացությունը:
37. 2024 թվականի երկրորդ կիսամյակում ԵԿՆ ԾԻԳ-ը բնակիչների կողմից որևէ բողոք չի ստացել:
38. Բողոքների լուծման մեխանիզմի մասին լրացուցիչ տեղեկություններ բերված են սույն հաշվետվության 5-րդ բաժնում:

3.1. Բնապահպանական երաշխիքների իրականացման ընդհանուր նկարագրություն

39. Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհային հանգույցի կառուցման նախագծի նախնական բնապահպանական գնահատումը վերջնական տեսքի է բերվել հանրային քննարկումների ընթացքում, որում հաշվի են առնվել ԱԶԲ-ի, ԾԻԳ-ի կողմից բարձրացված բոլոր դիտողություններն ու առաջարկությունները, և հաստատվել է ԱԶԲ-ի կողմից 30.11.2023թ. ՔԿԶՆ ծրագրի շրջանակում:

40. ՆԲԳ-ն ներառում է օդի որակի, ջրի որակի, աղմուկի և թրթռումների, ինչպես նաև բուսական և կենդանական աշխարհի, հնագիտական հետազոտությունների վերաբերյալ ելակետային մոնիթորինգի արդյունքները:
41. Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհային հանգույցի շինարարական աշխատանքների ՇՄԱԳ դրական եզրակացությունը ստացվել է ՇՄՆ-ից 11.05.2023թ., որը ներկայացված է եղել ինչպես ԲԿԶՆ ծրագրի 2023 թվականի հունվար-հունիս ամիսների կիսամյակային հաշվետվության մեջ, այնպես էլ ԵԲԶՆ ծրագրի նախորդ՝ հունվար-հունիս 2024թ ժամանակահատվածի կիսամյակային հաշվետվությունում:
42. ՀՀ քաղաքաշինության կոմիտեից Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհահատվածի շինարարության պետական համալիրի փորձաքննության դրական եզրակացությունը ստացվել է 13.06.2024թ.ին, որը ներկայացված է եղել ԵԲԶՆԾ նախորդ ժամանակահատվածի կիսամյակային հաշվետվությունում:
43. Սույն հաշվետու ժամանակահատվածում հետագա գործունեություն չի իրականացվել, քանի որ բոլոր անհրաժեշտ եզրակացություններն արդեն ձեռք բերված են:
44. Շինարարության ողջ ժամանակահատվածում Կապալառուն պատասխանատվություն է կրելու բնապահպանական երաշխիքների համապատասխանության համար՝ ԱԶԲ ԵԲՀ և ՀՀ օրենսդրական պահանջների համաձայն, ինչպես նաև թերությունների ծանուցման ժամանակահատվածում, որի ընթացքում Կապալառուն կիրականացնի թերությունների շտկման աշխատանքներ:
45. Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհային հանգույցի շինարարական աշխատանքների վերջնական ՆԲԳ-ն՝ համապատասխան ԲԿՊ-ով, հրապարակվել է ԱԶԲ-ի կայքում (<https://www.adb.org/projects/documents/arm-54172-002-iee-0>) և ներառվել է ինչպես մրցութային փաստաթղթերում, այնպես էլ ապագա ծրագրին վերաբերող փաստաթղթերի համապատասխան պահանջներում:
46. Կիրառելի չէ, քանի որ Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհահանգույցի շինարարությունը դեռևս չի սկսվել:

3.2. Դաշտային ստուգայցեր

47. Ասիական զարգացման բանկի (ԱԶԲ) վարկի մեկնարկային առաքելությունը այցելել է Հայաստան 2024 թ.ի հուլիսի 15-ից 19-ը: Առաքելության հիմնական նպատակներն են եղել քննարկել ծրագրի իրականացման պլանները, վերանայել և թարմացնել ծրագրի կառավարման ձեռնարկը (PAM), քննարկել և համաձայնեցնել պայմանագրերի շնորհումն ու հատկացման ժամանակացույցը, վերանայել երաշխիքային միջոցառումները:

48. Հաշվի առնելով Կոմիտասի այգու վերանորոգման հետ կապված հնարավոր լրացուցիչ բնապահպանական ազդեցությունները, առաքելությունը քննարկել և համաձայնել է, որ ԲՆԳ-ն և բնապահպանական կառավարման պլանը (ԲԿՊ) հետագայում կթարմացվեն կամ այդ մասով կպատրաստվեն առանձին փաստաթղթեր:

3.3. Խնդիրներ (հիմք ընդունելով անհամապատասխանության վերաբերյալ ծանուցումները)

49. Կիրառելի չէ, քանի որ Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհահանգույցի շինարարությունը դեռևս չի սկսվել:

3.4. Միտումներ

50. Կիրառելի չէ, քանի որ Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհահանգույցի շինարարությունը դեռևս չի սկսվել:

3.5. Չնախատեսված բնապահպանական ազդեցություններ կամ ռիսկեր

51. Կիրառելի չէ, քանի որ Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհահանգույցի շինարարությունը դեռևս չի սկսվել:

4. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

52. Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհային հանգույցի շինարարական աշխատանքները դեռևս չեն սկսվել: Հարկ է նշել, որ Կապալառուն պետք է ընդունի ՆԲԳ-ում ներկայացված բնապահպանական ելակետային հետազոտությունների արդյունքները և շինարարական աշխատանքների մեկնարկից 21 օր առաջ իրականացնի ելակետային տվյալների հավաքագրում օդի որակի, ջրի որակի, աղմուկի և թրթռումների վերաբերյալ և պետք իրականացնի այդ նույն պարամետրերի կանոնավոր չափումներ շինարարության, ինչպես նաև անհամապատասխանությունների ծանուցման ժամանակահատվածում:

4.1. Ընթացիկ ժամանակահատվածում անցկացված մոնիթորինգի ամփոփագիր

53. Կիրառելի չէ, քանի որ Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհահանգույցի շինարարությունը դեռևս չի սկսվել:

4.2. Միտումներ

54. Կիրառելի չէ, քանի որ Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհահանգույցի շինարարությունը դեռևս չի սկսվել:

4.3. Մոնիթորինգի արդյունքների ամփոփում

55. Կիրառելի չէ, քանի որ Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհահանգույցի շինարարությունը դեռևս չի սկսվել:

4.4. Նյութական ռեսուրսների օգտագործում

56. Կիրառելի չէ, քանի որ Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհահանգույցի շինարարությունը դեռևս չի սկսվել:

4.4.1. Ընթացիկ ժամանակաշրջան

57. Կիրառելի չէ, քանի որ Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհահանգույցի շինարարությունը դեռևս չի սկսվել:

4.4.2. Կուտակված թափոնների արտադրություն

58. Կիրառելի չէ, քանի որ Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհահանգույցի շինարարությունը դեռևս չի սկսվել:

4.5. Թափոնների կառավարում

59. Կիրառելի չէ, քանի որ Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհահանգույցի շինարարությունը դեռևս չի սկսվել:

4.3.1. Ընթացիկ Ժամանակաշրջան

60. Կիրառելի չէ, քանի որ Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհահանգույցի շինարարությունը դեռևս չի սկսվել:

4.3.2. Կուտակային թափոնների առաջացում

61. Կիրառելի չէ, քանի որ Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհահանգույցի շինարարությունը դեռևս չի սկսվել:

4.6. Առողջապահություն և Անվտանգություն

62. Կիրառելի չէ, քանի որ Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհահանգույցի շինարարությունը դեռևս չի սկսվել:

4.6.1. Աշխատողների անվտանգություն և առողջություն

63. Կիրառելի չէ, քանի որ Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհահանգույցի շինարարությունը դեռևս չի սկսվել:

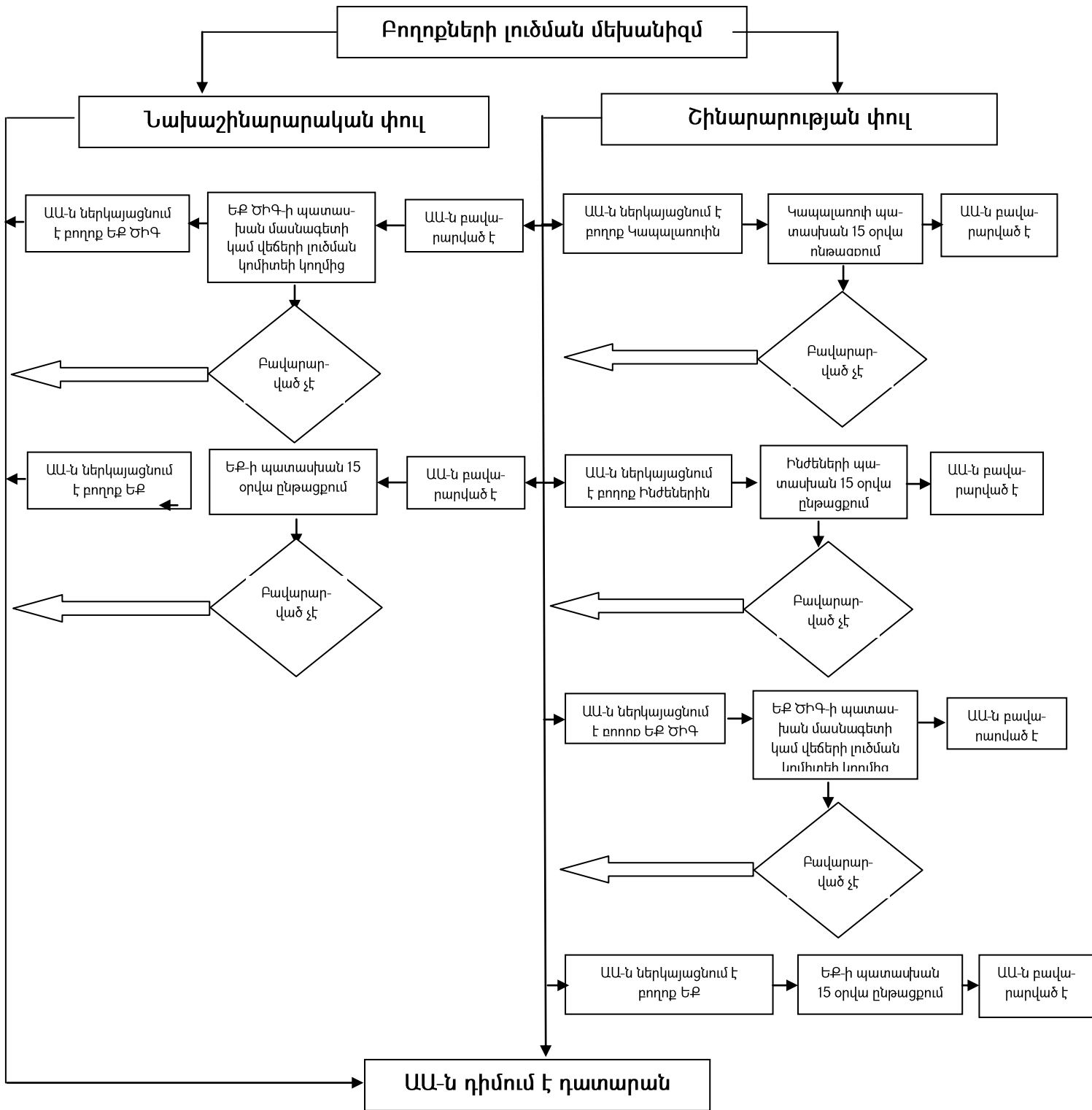
4.7. Ուսուցում/Վերապատրաստում

64. Կիրառելի չէ, շինարարական աշխատանքները դեռևս չեն սկսվել:

5. ԲՈՂՈՔՆԵՐԻ ԼՈՒԾՄԱՆ ՄԵԽԱՆԻԶՄ ԵՎ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

65. Բողոքների լուծման մեխանիզմը ՆԲԳ-ի մաս է կազմում և մշակվել է նախագծի խորհրդատու Էգիս ընկերության կողմից:
66. Բողոքների լուծման մեխանիզմում ներգրավված են ԾԻԳ-ը և ԵԲ-ն: Գործընթացը ազդակիր անձանց համար հասանելի դարձնելու նպատակով ԲԼՄ-ն ներկայացվել է հանրային քննարկումների ընթացքում և տարածվել ԾԻԳ-ի գրասենյակի միջոցով:
67. 66. ԲԱՄ-ը բաղկացած է երկու հիմնական քայլերից (նկար 1), համաձայն որի ազդակիր անձինք նախ պետք է իրենց բողոքները ներկայացնեն ԾԻԳ: Առավելագույնը 30 օրվա ընթացքում ԾԻԳ-ի աշխատակազմը պետք է պաշտոնապես տեղեկացնի ԱԱ-ներին արդյունքների մասին և եթե ԱԵԱ-ները գոհ չեն արդյունքից, նրանք կարող են պաշտոնապես իրենց բողոքը ներկայացնել Երևանի քաղաքապետարան: ԱԱ-ն պետք է բողոքը ներկայացնի ԾԻԳ-ից պատասխան ստանալուց հետո մեկ ամսվա ընթացքում: ԱԱ-ների և շահակիր կողմերի հետ հետաքննության և բանակցային գործընթացը այս ավելի բարձր մակարդակում պետք է ավարտվի 15 օրվա ընթացքում: Որպես վերջնական միջոց, սակայն գործընթացի ցանկացած փուլի ժամանակ, ԱԱ-ները ազատ են իրենց բողոքը ներկայացնել դատարաններ, եթե նրանց բողոքները դեռևս լուծվում չեն ստացել: Բողոքների լուծման գործընթացի սխեման ներկայացված է Նկար 1-ում:
68. Անկախ բողոքների ներկայացման սահմանված մեխանիզմից և ընթացակարգերից՝ ԱԱ-ները իրավունք ունեն բողոքարկման գործընթացի ցանկացած փուլում իրենց գործերը ներկայացնել դատարան:
69. 2024 երկրորդ կիսամյակի ընթացքում ԾԻԳ-ը որևէ բողոք չի ստացել:

Նկար 1. Բողոքների լուծման գործընթացի սխեմա

6. ՏԲԿՊ-Ի ՖՈՒՆԿՑԻՈՆԱԼՈՒԹՅՈՒՆԸ

70. Կիրառելի չէ, քանի որ Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհահանգույցի շինարարությունը դեռևս չի սկսվել:

6.1. ՏԲԿՊ վերանայում

71. Կիրառելի չէ, քանի որ Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհահանգույցի շինարարությունը դեռևս չի սկսվել:

7. ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ՓԱՐՁ ԵՎ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՄԱՆ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

7.1. Լավագույն փորձ

72. Կիրառելի չէ, քանի որ Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհահանգույցի շինարարությունը դեռևս չի սկսվել:

7.2. Կատարելագործման/բարելավման հնարավորություններ

73. Կիրառելի չէ, քանի որ Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհահանգույցի շինարարությունը դեռևս չի սկսվել:

8. ԱՄՓՈՓՈՒՄ ԵՎ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

8.1. Ամփոփում

74. Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհահային հանգույցի բնապահպանական և սոցիալական ազդեցության գնահատումը կատարվել է ՔԿՁՆ ծրագրի շրջանակներում, որի շրջանակներում Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհային հանգույցի կառուցման նախագծի համար մշակվել է ՇՄԱԳ հաշվետվություն ՀՀ օրենսդրական պահանջների համաձայն:
75. Համաձայն ԱԶԲ ԵԲՀ-ի (2009 թ.) Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհային հանգույցի նախագիծը դասակարգվել է որպես «Բ» կատեգորիա, որի համար իրականացվել է Նախնական բնապահպանական գնահատում (ՆԲԳ): ՆԲԳ հաշվետվությունը պատրաստվել է ԱԶԲ-ի Երաշխիքների քաղաքականության հայտարարագրի (ԵԲՀ, 2009) և Հայաստանի օրենսդրական դաշտին՝ մասնավորապես «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքին (2014թ.) համապատասխան: ՆԲԳ-ն ներառում է օդի և ջրի որակի, աղմուկի և թրթռումների, ինչպես նաև բուսական և կենդանական աշխարհի, հնագիտական հետազոտությունների վերաբերյալ ելակետային մոնիթորինգի արդյունքները:
76. Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհային հանգույցի կառուցման ծրագրի շրջանակներում սույն հաշվետու ժամանակահատվածում հանրային խորհրդակցություններ չեն անցկացվել, քանի որ դրա անհրաժեշտությունը չի եղել՝ հաշվի առնելով, որ ՇՄԱԳ դրական եզրակացությունը ՇՄՆ-ից ստացվել է 2023 թ.-ի մայիսի 11-ին:
77. Երևանի քաղաքապետի 2024 թ. օգոստոսի 15-ի թիվ 3109-Ա որոշմամբ ստեղծված Գնահատման հանձնաժողովը (ԳՀ) հրավիրվել է գնահատելու ծրագրին ներկայացված հետքորքրության հայտերը: Ընդամենը ստացվել են 26 հետքորքրության հայտեր: Այժմ ընթանում է կարճ ցուցակի գործընթացը, որում ընդգրկվել են 6 ընկերություններ: 2024թ. դեկտեմբերի 16-ին Գնահատման հանձնաժողովի նիստի արձանագրությունը և Առաջարկի հայտը (Request for proposal) ուղարկվել են ԱԶԲ-ի համաձայնեցմանը:
78. «Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհային հանգույցի կառուցման» մրցույթը (YUDIP-CW-01) հրապարակվել է ԱԶԲ կայքում (<https://www.adb.org/sites/default/files/tenders/54172arm-yudip-cw01-afb.pdf>), ինչպես նաև Երևանի քաղաքապետարանի պաշտոնյանում կայք էջում (<https://www.yerevan.am/uploads/media/default/0002/45/9007c5a7aacbcfd14f68f87c1f3ab64cac81991.pdf>)՝ 2024 թվականի դեկտեմբերի 25-ին:
79. Մրցութային փաստաթղթերը ներառում են բնապահպանական և սոցիալական երաշխիքներին առնչվող համապատասխան պահանջներ:

80. Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհային հանգույցի շինարարական աշխատանքների վերջնական ՆԲԳ-ն՝ համապատասխան ԲԿՊ-ով, հրապարակվել է ԱԶԲ-ի կայքում (<https://www.adb.org/projects/documents/arm-54172-002-iee-0>) և ներառվել է ինչպես մրցութային փաստաթղթերում, այնպես էլ ապագա ծրագրին վերաբերող փաստաթղթերի համապատասխան պահանջներում:
81. Հարկ է նշել, որ Կապալառուն պետք է ընդունի ՆԲԳ-ում ներկայացված բնապահպանական ելակետային հետազոտությունների արդյունքները և շինարարական աշխատանքների մեկնարկից 21 օր առաջ իրականացնի ելակետային տվյալների հավաքագրում օդի որակի, ջրի որակի, աղմուկի և թրթռումների վերաբերյալ և պետք իրականացնի այդ նույն պարամետրերի կանոնավոր չափումներ շինարարության, ինչպես նաև անհամապատասխանությունների ծանուցման ժամանակահատվածում:
82. Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհային հանգույցի կառուցման ծրագրի շինարարական աշխատանքները դեռևս չեն սկսվել, որոնք իրականացվելու են Երևանի քաղաքային զարգացման ներդրումային ծրագրով (ԵԲԶՆԾ):
83. ԵԲԶՆԾ-ի նպատակն է աջակցել ՀՀ կառավարությանը քաղաքային միջավայրի բարելավման, ճանապարհային ցանցի բարելավման և կլիմայի նկատմամբ կայուն ենթակառուցվածքների զարգացման գործում:
84. Երևանի քաղաքապետարանը Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհային հանգույցի կառուցումը համարում է որպես Երևանի գործող Իսակով-Լենինգրադյան ճանապարհահատվածի տրամաբանական շարունակություն և դիտարում է այն որպես կապող օղակ Իսակովի և Արշակունյաց պողոտաների միջև: Նշված ճանապարհային հանգույցի կառուցման շնորհիվ հնարավոր կլինի երթևեկությունը շեղել քաղաքի կենտրոնից՝ զգալիորեն նվազեցնելով երթևեկության ժամանակը և խցանումները:

8.2. Առաջարկություններ

85. Կիրառելի չէ, քանի որ Իսակով-Արշակունյաց ճանապարհահանգույցի շինարարությունը դեռևս չի սկսվել: